

Nr 503

Av herr **Larsson** i Norderön **m. fl.**, om åtgärder för avhjälpande av missförhållanden inom inskrivningsväsendet.

(Lika lydande med motion nr 414 i Första Kammaren)

Allt sedan nya rättegångsbalken trädde i kraft 1948 har man med uppmärksamhet följt utvecklingen i fråga om balanserade mål och ärenden vid de allmänna domstolarna. En av de bärande idéerna bakom den nya processordningen var ju att målen skulle kunna avgöras snabbt och i ett sammanhang. Vid upprepade tillfällen har det måst konstateras att idealtillståndet långt ifrån uppnåtts och att balanserna visat en oroväckande tendens att öka. Sådana iakttagelser har föranlett successiva förstärkningar av domsagornas personal, och dessutom har till personalens förfogande ställts olika tekniska hjälpmedel, vilka är avsedda att i skilda hänseenden underlätta arbetet. Även om tillståndet ännu inte är sådant det borde vara kan icke bestridas att det på detta område gjorts avsevärda ansträngningar att bemästra situationen.

Situationen i fråga om den del av domsagornas arbete som gäller den frivilliga rättsvården, d. v. s. framför allt ärenden angående lagfart och in-teckning men även förmynderskap och vad därmed äger samband, har icke på samma sätt som domstolarnas dömande uppgifter varit föremål för uppmärksamhet och debatt. Visserligen har det då och då uttryckts missnöje med långsam handläggning, men det har i regel varit fråga om lokala aktioner och mer tillfälliga missförhållanden. Under senare år har emellertid från flera håll riktats en stundom mycket besk kritik mot förhållandena på olika områden. Saken har diskuterats i pressen, och justieombudsmannen har fått mottaga framställningar från skilda håll. Även i riksdagen har frågan uppmärksammats.

Vid kritiken mot de rådande förhållandena — som beträffande inskrivningsärenden framför allt består i att den lagstadgade längsta expeditionstiden å 14 dagar i betydande utsträckning överskrides — har i första hand betonats vilken utomordentligt stor roll fastighetskrediten spelar i vårt land. Belysande härför är att det samlade beloppet av i fast egendom in-tecknad gäld torde uppgå till ca 60 miljarder kronor. Bostadsproduktionen är naturligtvis den gren av näringslivet som framför allt är beroende av fastighetskrediter, men hela vårt samhälles utveckling är i eminent grad beroende av det sätt varpå inskrivningsväsendet fungerar. Långa expeditionstider förorsakar allmänheten och kreditinstituten stora olägenheter och

besvär; ej minst allvarliga är de ränteförluster som ofta inträder och som påverkar bl. a. boendekostnaderna för både egnahemsägare och hyresgäster.

De långa expeditionstiderna är emellertid allvarliga även ur den synpunkten, att fastighetsböckerna är avsedda att ge upplysning om det i olika hänseenden rådande rättsläget beträffande fastigheterna. För att detta syfte skall kunna nås måste införing i böckerna äga rum snarast möjligt efter viss inskrivningsdag. Om balansen är 3 månader kan böckerna komma att redovisa rättsläget vid en tidpunkt som ligger 3 månader tillbaka i tiden, vilket uppenbarligen är otillfredsställande.

I ett interpellationssvar den 13 april 1962 upplyste statsrådet och chefen för justitiedepartementet, att hovrätterna verkställt en undersökning av arbetsläget på domsagornas inskrivningsavdelningar. Undersökningen visade att nästan hälften av rikets domsagor hade längre expeditionstid än den föreskrivna. Mera avsevärda eftersläpningar uppgavs förekomma främst i vissa domsagor i storstadsregionerna och i Dalarna. Statsrådet meddelade att till Svea hovrätts förfogande ställts ytterligare medel att användas för domsagorna i närheten av Stockholm samt att hovrätterna och statskontoret planerade en översyn av kontorsteknisk och övrig utrustning vid domsagornas inskrivningsavdelningar. Om hovrätten inkom med begäran skulle man — förklarade statsrådet — från departementets sida göra vad man kunde för att avhjälpa missförhållandena på området.

Mot bakgrunden av nyss återgivna uppgifter och departementschefens positiva inställning skulle det ha varit att förvänta att förhållandena under 1962 utvecklats till det bättre. Att döma av den mycket grundliga utredning som justitieombudsmannen verkställt och som föranlett en framställning till Konungen den 19 december 1962 (JO:s ämbetsberättelse 1963, s. 139 o. följ.) har förhållandena emellertid snarast utvecklats i motsatt riktning. I oktober 1962 kunde ej ens hälften av rikets domsagor hålla den stadgade expeditionstiden, och antalet domsagor med längre expeditionstid än 4 veckor hade ökat högst väsentligt.

Orsakerna till de långa expeditionstiderna är säkerligen många och skiftande. Justitieombudsmannen har i sin nyssnämnda framställning sökt närmare analysera orsakerna och även framlagt vissa förslag i syfte att temporärt och på längre sikt komma till rätta med missförhållandena. Den vanligaste orsaken är utan tvivel personalbrist, och denna brist kan ej avhjälpas utan att ytterligare anslag ställs till förfogande. I viss utsträckning kan det vara tillräckligt med tillfälliga personalförstärkningar, men i många fall torde arbetsvolymen ha undergått sådan stegring att en permanent utökning av personalen är påkallad. Den personal som erfordras torde vara både rättsbildad sådan och skrivpersonal. I fråga om dessa båda personalkategorier föreligger vissa rekryteringssvårigheter. Detta betonades av departementschefen i det förut berörda interpellationssvaret. Beträffande den icke rättsbildade personalen är det emellertid sannolikt att en

mera generös lönesättning, eventuellt med någon form av särskilda löne-tillägg eller andra förmåner, skulle locka tillräckligt kvalificerade sökande. I många fall skulle det också vara av värde om domsagan kunde förses med olika tekniska hjälpmedel t. ex. apparater för fotografering av fångeshandlingar o. d. vilka ej ingivits i tillräckligt antal exemplar.

De rådande förhållandena är av så allvarlig karaktär, att snara åtgärder är oundvikliga. Dessa måste begränsas att avse förstärkningar av nyss angivet slag. En utväg, som bör närmare övervägas, är också den av justitieombudsmannen framkastade tanken på en eller flera »brandkårsavdelningar». För att på längre sikt skapa tillfredsställande förhållanden är det troligt att andra och kanske mer radikala grepp är nödvändiga. Tillfällen att upptaga dessa frågor kan möjligen yppas i samband med ställnings-tagandet till lagberedningens förslag till ny jordabalk och vid det inom domstolskommittén pågående arbetet på en reform av domstolsorganisationen, men båda dessa lagstiftningsfrågor är av den beskaffenhet att de ej kan beräknas bli genomförda ännu på mycket lång tid. Anledning att uppmärksamma frågan finns även i samband med förberedelserna för rådhusrätternas förståtligande, ej minst med hänsyn till att förhållandena vid rådhusrätternas inskrivningsavdelningar genomgående är mycket bättre än motsvarande förhållanden vid domsagorna. Ett belysande exempel på detta ges av justitieombudsmannen i förut berörda framställning, vari bland annat uppges att rådhusrätten i Visby på sin tid kunde iakttaga laga expeditionstid men att invånarna i Visby efter landsrättsförläggningen fått åtnöja sig med den i Gotlands domsaga rådande expeditionstiden å 4 veckor.

Enligt vår mening kan det emellertid ifrågasättas om icke, helt oavsett nyssnämnda sammanhang, anledning finnes att genom särskilda sakkunniga utreda olika med inskrivningsväsendet sammanhängande frågor. Vid en sådan utredning kan även företagas en kontorsteknisk undersökning av den art departementschefen antydde i sitt förut berörda interpellationssvar.

Storleken av de belopp, som kan erfordras för personalförstärkningar m. m. i syfte att avhjälpa missförhållandena på inskrivningsväsendets område, är svår att beräkna. Vissa anslagsökningar föreslås visserligen, men det föreligger mycket betydande differenser mellan häradsrätternas och hovrätternas anslagsäskanden, å ena sidan, och departementschefens förslag, å andra sidan. Vi anser uppenbart, att de äskade medlen icke är tillräckliga och därför ej erbjuder erforderliga garantier för att expeditionstiderna under det kommande budgetåret skulle kunna nedbringas till föreskrivna 14 dagar.

De i denna motion anförda synpunkterna gäller hela landet. Speciella förhållanden råder i vissa domsagor med kansli i Stockholm eller dess omedelbara närhet. Orsakerna härtill och innebörden av missförhållandena har utvecklats i särskild motion, vari även framlagts vissa förslag i syfte att komma till rätta med dessa problem. Vi förordar att utöver den medelsför-

stärkning, som föreslagits i nämnda motion, ett särskilt förslagsanslag å 200 000 kronor ställes till departementschefens förfogande för avhjälpande av rådande missförhållanden inom inskrivningsväsendet i övriga delar av landet.

Åberopande vad här anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte för personalförstärkningar eller andra upprustningsåtgärder vid rikets domsagor under budgetåret 1963/64 anvisa — utöver i statsverkspropositionen yrkade belopp — ett förslagsanslag å 200 000 kronor att ställas till vederbörande departementschefs förfogande för avhjälpande av rådande missförhållanden på inskrivningsväsendets område enligt i motionen anförda grunder, samt

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en utredning i syfte att rationalisera inskrivningsväsendet.

Stockholm den 25 januari 1963

Erik Larsson

i Norderön

Elias Jönsson

i Ingemarsgården

Bo Turesson

Evert Svensson

Bengt Börjesson

i Falköping

Lars Eliasson

i Sundborn

Axel Landgren

Cecilia Nettelbrandt

Hans Nordgren

Olaus Nyberg

Gunnar Larsson

i Luttra
